
Plukovník prof. Ing. Karel N o v o t n ý , CSc.

VĚDECKÁ ČINNOST V PODMÍNKÁCH NAŠÍ ARMÁDY

Při řešení problematiky výstavby armády jako hlavního garanta bezpečnosti státu proti každému vnějšmu ohrožení musí sehrát **rozhodující úlohu vojenská věda**. Je to dáno, jak vyplývá z historie, tím, že v žádné oblasti lidského konání

není efektivní praxe možná bez teorie a teorie bez uplatnění v praxi je neplodná, zbytečná. Spojení produktu vědy - teorie s praxí v každé, zejména však v současné době vědeckotechnického rozvoje, je hnacím motorem pokroku. Věda je tak nejdůležitější a rozhodující silou, tvůrcem efektivních technologií každé lidské činnosti. K zajištění jejich aplikací je třeba, aby vědecká fronta svými představiteli byla zastoupena v orgánech, které cílevědomě určují směry rozvoje jednotlivých oblastí lidského konání a také organizují a řídí jeho realizaci.

Vývoj, jímž celá Evropa včetně naší republiky, v posledních letech prošla a stále ještě prochází, význam vědecké činnosti pro obranu samostatnosti a celistvosti státu zejména v oblasti vojenského umění ještě více zdůrazňuje. Naše praxe však dokazuje něco jiného jak v obsazování vědeckých pracovišť, tak v pozornosti, která je věnována jim i jejich výsledkům. Intuitivní řešení a zbožná přání nejsou pro řešení problémů nikdy nejlepší formou či vstupem. Tím méně tomu je v současných podmínkách, kdy je třeba vyvodit a rozpracovat teorii, odpovídající nastalým změnám v postavení a situaci naší republiky. Výsledkem nevědeckého přístupu mohou být jen zbytečné finanční, morální a materiálové ztráty. Myslím, že naše staré přísloví "dvakrát měř, jednou řež" neztratilo nic na své aktuálnosti tím méně v současných podmínkách naší armády.

CÍL VOJENSKÉ VĚDY

Cílem vojenské vědy, by podle mého názoru, mělo být:

- podílet se na vypracování soudobým podmínkám odpovídající bezpečnostní politiky a její vojenské doktríny,
- vytvořit předpoklady pro zajištění mírového života, samostatnosti a celistvosti státu a v případě potřeby je také realizovat,
- vypracovat zásady použití armády v podmínkách nevojenských ohrožení republiky,
- vypracovat koncepci obrany republiky a zásady použití armády při vojenském ohrožení státu a z toho vyplývající požadavky na její složení a organizační strukturu,
- v dalším průběžně rozvíjet formy a způsoby plnění úkolu obrany státu v souladu s rozvojem vědeckotechnického poznání a jeho možným uplatněním v rámci armád potenciálních protivníků a v závislosti na ekonomických možnostech i vlastních.

Těžiště vědecké práce v armádě musí být ve vypracování teorie realizování bezpečnostní politiky a vojenské doktríny republiky. Na obou, zejména na tvorbě bezpečnostní politiky, bude armáda především **spolupracovat s ostatními oblastmi činnosti státu - resorty.** Úloha armády bude v tom, že jako hlavní odstrašující síla potenciálního protivníka před napadením a v případě jeho uskutečnění také rozhodující profesionální garant a realizátor obrany republiky bude navrhovat koncepci obrany státu a z ní vyplývající opatření

a požadavky na ostatní resorty, vytvářející podmínky pro efektivní celospolečenské - všeobčanské odrazení agrese.

Při tvorbě vojenské doktríny je armáda zejména vzhledem ke svému poslání rozhodující silou. Vojenská doktrína musí odrážet především možnosti armády vzhledem k stanoveným jí cílům a úkolům, ale také vytyčovat úkoly pro její zabezpečení ostatními resorty a jejich další úkoly plněné ve prospěch obrany státu a jeho obyvatelstva. Vojenská doktrína nebude reálná, pokud v ní obsažené principy budou vycházet ze zbožných přání a intuice a ne ze skutečností dané možnostmi, zejména ekonomickými, a pravděpodobných trendů vývoje okolí, které je třeba brát při organizaci obrany státu v úvahu.

Výchozími předpoklady pro návrhy opatření k zajištění obrany budou zejména podrobné, vysoce kvalifikované analýzy variant možného ohrožení a napadení naší republiky, alespoň orientační možnosti způsobů jejich zahájení a vedení potenciálním protivníkem a z toho vyplývající požadavky na přípravu státu jako celku k odrazení a likvidaci případných vojenských i nevojenských ohrožení, včetně možných úkolů pro jednotlivé resorty.

Hlavní pozornost vědecké práce v naší armádě musí být zaměřena především **na rozvoj teorie vojenského umění jako jediného vědního oboru, kterým se kromě armády nikdo jiný nezabývá.** Je tomu tak tím spíše, že současná mezinárodní situace a trendy jejího vývoje, zásadní změna mezinárodního postavení naší republiky, její geostrategická poloha, prostorový rozsah území, ekonomické možnosti, snižující se počty naší armády a stanovené počty limitované techniky vyžadují vypracovat jim **odpovídající teorii organizování, přípravy a vedení obrany republiky.**

Současně s tím je si třeba uvědomit, že **cílený rozvoj teorie vojenského umění k vypracování efektivní technologie vedení bojové činnosti, to znamená zásad vedení obrany, maximálně využívající parametrů již zavedené, případně vylepšené bojové techniky a dalších již existujících podmínek, se může v současné době stát nejekonomičtější způsobem řešení bezpečnosti naší republiky.** Změny, k nimž v posledních letech došlo, dosah soudobých prostředků ničení a vysoká manévruschopnost vojsk si novou technologii i přímo vynucují. Skutečnost, že povedeme bojovou činnost na vlastním území, umožňuje připravit se na vedení všeobčanské obrany státu dokonale již v míru a dokonce ve variantách. Přitom lze plně využít jak důkladné znalosti obranných a ochranných vlastností terénu, tak parametrů existující bojové techniky, hlavně jejich účinků, dosahu a mobility. Uvažovat přitom nadále v intencích druhé světové války není reálné. Stejně tak nelze počítat v nejbližších deseti letech ani s akceschopností evropského bezpečnostního systému či naším členstvím v účinné koalici. Je proto třeba **vytvořit teorii novou, odpovídající soudobým podmínkám a perspektivně nejbližších deseti let. Tak definitivně skoncovat s dosavadním jakýmsi zlepšovatelem hnutím toho, co dosud platilo, ovšem za zcela jiných podmínek. Totéž platí také při využívání zkušeností a poznatků druhých armád. Je to dáno především geostrategickou polohou, situací a možnostmi naší republiky.**

K FILOZOFII A METODOLOGII VĚDECKÉ PRÁCE V NAŠÍ ARMÁDĚ

Vzhledem k uvedeným určujícím vstupním činitelům, zejména ekonomickým možnostem, bude mít velký význam správná volba směru vědeckého bádání, stanovení soustavy cílů různých úrovní a tím také posloupnosti při jejich dosahování. Cíle, jichž má být řešením každého vědeckého úkolu dosaženo, musí odpovídat nebo vycházet z naší platné vojenské doktríny a plně odrážet trendy vývoje vědeckotechnického poznání a změny, k nimž ve faktorech, které je třeba brát v úvahu, došlo. Pokud není brán v úvahu pravděpodobný vývoj, daný vědeckotechnickým poznáním a jeho možným využitím v armádách, patří takto vypracované a rozvíjené teorie vedení bojové činnosti minulosti. Z této skutečnosti vyplývá nutnost trvalého sběru informací o vývojových trendech jednotlivých faktorů a jejich soustavné vyhodnocování, průběžné informace o řešených vědeckých úkolech, včetně uveřejňování také jejich i dílčích výsledků a jejich reflektování v dalších současně řešených vědeckých úkolech. Náplní vědecké práce v armádě musí být rozpracovávání zjištěných vědeckých zákonů, z nich vyplývajících zákonitostí a zásad na konkrétní podmínky a stanovení správné metodologie k cílevědomému, organizovanému a všestranně efektivnímu jak teoretickému řešení, tak využití v praxi. **Sebelepší závěry bez včasné realizace ztrácejí** na svém významu s dobou, která uplyne do jejich aplikace v praxi a konvergují k nule.

Jak formulace, tak realizace vědeckých poznatků vyžadují úzkou spolupráci vědecké fronty - jejich institucí s pracovišti z praxe. Řešení vědeckých úkolů, které nemají význam pro praxi armády, nebo mohou být řešeny v rámci jiných resortů, je třeba vzhledem k omezeným finančním prostředkům z armády vypustit. Zejména je to účelné v případech, kdy řešení problematika nemá dostatečně širokou základnu ani v armádní praxi a tím ani v možnosti kvalifikovaného personálního zabezpečení jejich řešení. Potřebné podklady - vstupy pro řešení úkolů mají v tomto případě v podstatě svůj původ mimo armádu a mimo ni také zpravidla směřují i vypracované závěry - výstupy. Lze proto předpokládat, že obdobné úkoly jsou mimo armádu také řešeny za daleko příznivějších vstupních, personálních, materiálních a ostatních podmínek.

Základní metodou řešení vědeckých úkolů musí být **systémová analýza vzájemně souvisejících jevů** a z toho vyplývající závěry. V praxi to znamená postupovat od obecného a již daného k zvláštnímu - novému. Jednotlivé úrovně řešení problematiky je třeba volit tak, aby z nich vyplývajících závěry byly současně vstupy pro řešení úkolů nižších úrovní. Tomu také musí odpovídat stanovení cílů a jejich hierarchie. Z hlavního cíle a poslání armády musí vycházet cíle dílčí.

Při formulaci a řešení vědeckých úkolů a jejich cílů musí platit princip teorie stroju. V praxi to znamená, že vojenské vědecké úkoly první úrovně je třeba stanovit z jednoho centra, jímž by, podle mého názoru, měl být Generální štáb jako garant a hlavní realizátor obrany republiky v praxi. Řešit problémy po odbornostech bez vzájemných souvislostí a vazeb může být příčinou jejich praktické nevyužitelnosti nejen v dané době, ale také později vzhledem k jejich zastarání. Kromě toho se ztrácí kontinuita, provázanost a komplexnost řešení a tím také věrohodnost a průkaznost formulovaných závěrů. Nerespektování systémového přístupu

v **jednotlivých úrovních - krocích** je příčinou toho, že dříve či později se systémovost a ze zákonů ozbrojeného zápasu vyplývající **principy začínou prosazovat samovolně až v praxi**. Zpravidla to má za následek další finanční výdaje a především zaostávání teorie a tím následně také z teorie se odvíjející praxe. Kromě toho takový způsob znamená mrhání řešitelskými kapacitami, které bylo možno využít účelněji a efektivněji.

Podle konkrétních možností je třeba **určit také dobu na realizaci jednotlivých kroků řešení**. Tím zajistit průběžné řešení úkolu a vyvarovat se zmatků a nedůvěry, vyvolaných průběžně prováděnými, často ne dostatečně a kvalifikovaně zdůvodněnými a proto v podstatě povrchními a intuitivními změnami. Kvality a životaschopnosti řešení úkolu v praxi se dosáhne tím, že **na konci každého z kroků provedou řešitelé spolu se zadavateli jeho vyhodnocení**, včetně závěrů sloužících jako vstupy pro další plánovaný krok a jiné řešené úkoly. V závislosti na tom bude docházet ke konkretizaci původně obvykle šířeji stanovených cílů následného kroku.

Při omezeném finančním rozpočtu na armádu má systémová analýza zvlášť velký význam. Jen při jejím respektování lze totiž stanovit objektivně reálné **úkoly, které pro armádu z možností ohrožení republiky vyplývají** a které také nikdo jiný neřeší a ani řešit nemůže vzhledem k svému zaměření. Současně je třeba stanovit pořadí úkolů.

ZABEZPEČENÍ KVALITY A OBJEKTIVITY VĚDECKÉ ČINNOSTI

Zabezpečení potřebné úrovně vědecké práce a **určující úloha jejich výsledků pro praxi a přípravu velitelského sboru armády i vojsk** vyžadují vybudovat k tomu **potřebná pracoviště**. Mimořádnou pozornost je třeba věnovat **výběru pro ně vhodných pracovníků**. Jejich kvalitám a schopnostem vysoce tvůrčí, často až mravenčí práce, jejíž konečné výsledky budou nezřídka časově značně vzdálené, **bude odpovídat úroveň a formulace našich předpisů i dalších norem**, zabývajících se technologií vedení ozbrojeného zápasu. Ve svém důsledku se kvalita předpisů promítne do úrovně připravenosti armády. Dosavadní praxe ukazuje, že zatím ne ve všech případech je tato realita reflektována. Nelze nadále setrvávat v tom, že **místa vědeckých pracovníků jsou obsazována teprve až po obsazení velitelských a štábních funkcí nebo dokonce slouží jako jakási „záchranná síť“**. Ne každý se dokáže přeorientovat z interpreta již existující teorie na jejího tvůrce. Ne každý má schopnost oprostit se od daného - od toho, co je vžité a vyvodit na základě důkladné analýzy okolí řešeného problému a jejího vyhodnocení objektivně platné závěry a ty pak jednoznačně a srozumitelně formulovat.

Vedle zřízení potřebných vědeckých pracovišť a jejich kvalitního personálního naplnění je třeba také **respektovat jejich tvůrčí vědeckou nezávislost**. Jimi předkládané, z hluboké analýzy vycházející závěry je nutno náročně kriticky posuzovat, ale na základě toho a jejich případného dopracování také přijímat jako objektivně dané. Partnerem vědeckých pracovišť při **projednávání výsledků řešení a schvalování musí proto být zadavatel a jeho poradní kolektivní orgán**.

Jen tak lze zbavit konečnou formulaci závěrů řešení vědeckých úkolů nánosu operativy a současně získat časový předstih teorie před praxí.

Pokud vzhledem ke konkrétní situaci není možno vyvozené závěry aplikovat najednou v plném rozsahu, je třeba zvolit uvážene nejvýhodnější postup k jejich uplatnění v praxi dílčími kroky po částech.

V souvislosti s požadavkem spojení teorie s praxí a závislosti praxe na teorii je účelné podřídit vědecká pracoviště tomu, pro koho pracují, kdo jim formuluje zadání vědeckých úkolů, průběžně hodnotí postup řešení a jejich výsledků využívá. Přitom musí platit relativní samostatnost a nezávislost pracoviště na operativních požadavcích vojsk. Řešení takových úkolů nemůže být hlavní náplní žádného vědeckého pracoviště.

K udržení předstihu a kontinuity teorie s potřebami praxe se jeví účelné, aby **představitel vědeckého pracoviště byl členem poradního orgánu** toho, komu je pracoviště podřízeno. To současně umožní dávat včas impulzy k formulaci vědeckých úkolů, seznamovat s předstihem nejvyššího představitele armády s trendy v rozvoji teorie vojenského umění, postupem řešení, a na případné připomínky podle potřeby včas reagovat v řešených vědeckých úkolech.

Vzhledem k řešení vědeckých úkolů v celé šíři problematiky obrany republiky, včetně jednotlivých vojenských odborností, se jeví účelné dislokovat pracoviště pro rozvoj vojenského umění v Brně. To je jednak vzdaluje od případné operativy a vytváří podmínky pro jeho nezávislou a tvůrčí práci, jednak umožňuje, ukáže-li to potřeba a šíře řešeného problému, využívat kateder a zařízení VA, zejména vědeckoinformačního pracoviště. Současně to vytváří podmínky k tomu, aby příslušníci vědeckého pracoviště mohli své názory konfrontovat s příslušnými odbornými katedrami a přednášet vybrané problémy ve výuce postgraduálních kurzů. Začlenit vědecké pracoviště do VA by znamenalo jeho odtržení od zadavatele úkolů a potřeb praxe. Současně by vytvářelo nebezpečí zapojení pracoviště do operativy a potřeb akademie, zejména výuky a úkolů, které budou VA ukládány vedením armády.

K zajištění objektivity a kvality řešených úkolů je třeba umožnit **osobní výměnu poznatků, zkušeností a informací o trendech rozvoje teorie vojenského umění** mezi pracovníky vědeckých pracovišť a pracovníky obdobných organizací armád vyspělých demokratických států. Jak ukazuje praxe, zatím tomu tak není. To neodpovídá významu vědecké práce a její potřebě mít dostatek kvalitních, pokud možno úplných vstupů pro řešení vědeckých úkolů a rozvoj vojenského umění jako celku. Neodpovídá to ani nutnosti předstihu rozvoje teorie pro praxi armády v souvislosti s plněním úkolů při obraně republiky.

S novými vědeckotechnickými poznatky, vývojem mezinárodní situace a tím také změnou místa a úlohy naší republiky v Evropě se mění a i nadále budou měnit možnosti a obsah úkolů obrany naší samostatnosti a celistvosti. Vědecká činnost v armádě musí proto být, stejně jako v ostatních oborech lidské činnosti, **průběžnou a určující činností pro praxi**. To vyžaduje zastoupení vědecké fronty

zejména z oblasti vojenského umění v poradních orgánech ministra obrany a náčelníka Generálního štábu.

Vzhledem ke změnám, k nimž v posledních letech došlo, trendům mezinárodního i vědeckotechnického vývoje, je třeba při zajištění samostatnosti a celistvosti republiky věnovat prvořadou pozornost především vypracování efektivní technologie obrany státu, jejímu zvládnutí velitelským sborem i vojsky a všestranné přípravě k její aplikaci v praxi.

Význam vědy pro lidské konání a civilizační úroveň lidstva vyjádřil již na přelomu 15. a 16. století **Leonardo da Vinci**, když řekl: „Ti, kteří se zabývají prací bez vědění, jsou jako námořníci stoupající na loď bez kormidla a bez kompasu, kteří nikdy neví s jistotou, kam plují.“

Plukovník doc. Ing. Arnošt V r a n ý , CSc.

SYSTÉM DALŠÍHO VZDĚLÁVÁNÍ DŮSTOJNÍKŮ V ARMÁDĚ ČR

Důležitým faktorem, který bude ovlivňovat kvalitu fungování cílového modelu Armády České republiky v souvislosti s profesionalizací, je bezesporu celkový systém vzdělávání vojenských profesionálů všech kategorií.

Příprava vojenských profesionálů je tedy úkolem, jenž by měla řešit vojenská vzdělávací soustava jako organická součást vzdělávacího systému státu.

Nedílnou složkou vojenské vzdělávací soustavy by měl být **systém dalšího vzdělávání důstojníků Armády České republiky.**

URČENÍ A STRUČNÁ CHARAKTERISTIKA SYSTÉMU

Tento systém by měl navazovat na předcházející základní vojenskoprofesionální vzdělání, poskytující vybraným občanům státu kvalifikaci pro profesní kariéru důstojníka z povolání a výkon velitelských funkcí na nižším taktickém stupni.

Z hlavních okruhů činností vojenské vzdělávací soustavy by měl především zabezpečovat:

- přípravu důstojníků pro výkon středních a vyšších funkcí a jejich další vzdělávání v průběhu jejich profesní kariéry